

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Beden Eğitimi Spor Öğretmenlerinin Sınıfta Zaman Yönetimine İlişkin Davranışları

Rüçhan Özkılıç, Nimet Haşıl Korkmaz

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Özet. Tüm meslek gruplarında olduğu gibi öğretmenlerinde zaman yönetimine ilişkin bilgi ve beceri sahibi olmaları gerekir. Çünkü öğretmenlerin bir günlük iş yaşantısı zamanın baskısı içerisinde geçer. Öğretmenlerin eğitim programlarını yetiştirmek, etkili ders plânları geliştirmek, öğrencileri değerlendirmek, öğrencilerle konuşmak ve onları dinlemek, ailelerle görüşmek, meslektaşları ile iletişimde bulunmak, mesleki gelişimleri için yayınları takip etmek v.b. için zamana ihtiyaçları vardır. Ancak okulda ellerindeki sınırlı zamanı yitirmelerine neden olabilecek bir çok durum söz konusudur. Tüm öğretmenlerin gün içerisinde yapmaları gereken işler çoğunlukla benzerlik gösterir. Ancak ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin farklı branşlara mensup olmaları nedeni ile bazı değişikliklerin olması da söz konusu olabilir. Bu nedenle bu araştırma öğretmenlerin branşlarına göre zamanı yönetmek için sergiledikleri davranışların sıklığında değişiklikler gözlenebileceği düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin öğretimin başlangıcında ve öğretim sürerken sınıfta gerçekleştirdikleri zaman yönetimine ilişkin davranışlarını belirlemektir. Araştırmaya Bursa ilindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 120 öğretmen (40 sosyal bilimler, 40 fen bilimleri, 40 beden eğitimi spor) katılmıştır. Anket formundan elde edilen verilerin analizinde frekans ve yüzdeler kullanılmıştır. Elde

edilen bulgulara göre, katılımcı öğretmenlerin ders öncesinde ve ders sonrasında öğretmenin yapması gereken zamanın etkin kullanımına yönelik bazı davranışları yerine getirdikleri, bir kısmını ise gerçekleştirmedikleri, katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda alanlarına ait eğitim programından ve bu programa ayrılan süreden kaynaklanan bazı ufak değişikliklerin gözlemlendiği, katılımcı öğretmenlerin çok azının zaman yönetimi ile ilgili bir etkinliğe katıldığı ve bu konu ile ilgili bir materyal okuduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, Öğretmen Davranışları, Zaman Yönetimi.

Behaviours of Science, Social Science and Physical Education Teachers Related to Time Management at Classroom

Abstract. Because of the time pressures on daily working life of the teachers they must have knowledge and skill related to time management as other professionals. Teachers need time for implementing educational program, developing effective lesson plans, assessing students, talking and listening to students, conducting interviews with parents, communicating with their colleagues, following periodicals for professional developments and etc. However, there are many situations that lead to lose of limited time at schools. The daily routines are more or less is same for all the teachers. Beside this, different branches at secondary education may cause some variations at some of these routines. In this respect, It was thought that it is possible to observe some variations at the frequencies of the time management behaviors of branch teachers. The aim of this study is to determine the time management behaviors of social science, science and physical education teachers at the beginning of the instruction and while the instruction continue. The sample of the study includes 120 secondary school teachers at Bursa province (40 social science, 49 science and 40 physical education). The data obtained from the instrument of the study was analyzed by using frequencies and percentages. According to the results of the study, It was determined that the participant teachers actualize some of the effective time management behaviors and some of them are not. Also, some variations of the responses of the participant teachers are observed due to the differences of educational program of every branch and allocated time for those programs. Lastly, a few of the participant teachers read materials about time management and participated an activity related to time management.

Key Words: Secondary Education, Teacher Behaviours, Time Management.

1. Giriş

Eğitim programlarının uygulanması için okullara ayrılan süre sınırlıdır. Bu nedenle öğretmenlerin en sık dile getirdikleri yakınmalardan birisi sınırlı zamanda eğitim programını yetiştirmek zorunda olmaları ile ilgilidir. Öğretmenler saatin ve takvimin baskısını sürekli olarak hissederler. Üstelik okullarda bu değerli zamanın yitip gitmesine neden olabilecek bir çok durum söz konusudur. Öğrencilere yapılması gereken toplantı, ödev teslimi v.b ile ilgili duyurular veya lodos, kar gibi kötü hava koşullarının neden olabileceği tatiller, dersle ilgili materyallerin toplanması ve dağıtılması ile ilgili birçok durum zaman kaybına neden olabilecek koşullar arasında sayılabilir.

Zamanın baskısını üzerinde hisseden bir öğretmenin işlenecek konuları seçerken, derste kullanılacak öğretim yöntemini belirlerken, gereken ders materyallerini hazırlarken yada sınav için ölçme aracı hazırlarken vereceği kararlar da doğal olarak bu durumdan etkilenecektir.

Weinstein (1996) öğretim için ayrılan sürenin korunması ve çok dikkatli kullanılması gerektiğini belirtir. Ona göre zamanın dikkatli kullanımı, öğrenmek için öğrencilerin daha çok fırsatı olması anlamına gelmektedir. Ancak Aksüt'ün de (2002) belirttiği gibi eğitim programının içeriğini belirtilen süre içerisinde yetiştirmiş olmak zamanın etkili kullanıldığı anlamına gelmemektedir. Önemli olan öğretimin niteliğidir. Öğretimin niteliği de öğrencilerin farklı öğrenme stillerini ve hızlarını dikkate almak, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini göz önünde bulundurmak, amaca, konuya ve öğrenciye uygun öğretim yöntemlerini seçmek, içeriğin güçlük derecesini saptamak gibi bir çok faktöre bağlıdır (NEC, 1994).

Öğretmenlerin gün içerisinde yaptıkları işler düşünülerek sınıfta zamanı etkili yönetmek için bazı önerilerde bulunmaktadır. Bunlar, öğretim plânı hazırlamak, yönergeler vermek, etkinliklerin hızını ayarlamak, sınıfın işleyişi ile ilgili kurallar koymak, öğrencilere rutin işlerin yapılmasında sorumluluk vermek, onların çalışmasını izlemek, etkinlikler arasındaki geçişleri iyi yönetmek, uygun olmayan öğrenci davranışlarını düzenlemek, sınıfta dolaşmak olarak özetlenebilir (Savage, 1991).

Yukarıda belirtilenler her alanın öğretmeni için göz önünde bulundurulması gereken önerilerdir. Sosyal bilimler ve fen bilimleri alanında yer alan derslerin büyük bir kısmında öğrenciler dersi belli bir sınıfta oturarak işlerler. Bazen fen bilimleri ile ilgili derslerde laboratuvar kullanımı, sosyal bilimler ile ilgili derslerde ise nadiren sınıfın dışına çıkmaları söz konusu olabilir.

Beden eğitimi dersleri ise öğrencilerin genelde oturarak eğitim aldıkları diğer derslerden yapısı gereği farklılık göstermektedir. Bu dersler daha çok psikomotor alandaki amaçların gerçekleştirilmesi için plânlanmakta ve öğrencilerin işlenen konularla ilgili pratik yaparak bedensel gelişimlerini sağlamalarını hedeflemektedir. Beden eğitimi dersleri için ayrılan sürenin fen bilimleri ve sosyal bilimler alanındaki derslere göre oldukça sınırlı olduğunu düşünürsek bu ders için zaman kullanımının daha da önemli olduğu gözükmektedir. Ayrıca bu ders için öğrencilerin giysi değiştirmeleri, derste kullanılan malzemelerin çeşitliliği, ders yapılan alanların farklı yerlerde oluşu zamanın çok etkili kullanımını gerekli kılmaktadır.

Nitekim, Beden eğitimi öğretmenlerinin sınıf ve zaman yönetimine ilişkin davranışlarının analizinin yapıldığı bir çalışmada (Saraç ve Diğerleri, 1996) ortaya çıkan bulgular, etkili bir eğitim-öğretim ortamı sağlanması için bu derslerde yer alan açıklamalara ayrılan sürenin kısaltılması motor aktiviteler için harcanacak sürenin artırılması önerilmektedir.

Özetle, tüm öğretmenlerin gün içerisinde yapmaları gereken işler çoğunlukla benzerlik göstermekle birlikte, ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin farklı branşlara mensup olmalarından dolayı zaman yönetimine ilişkin davranışlarında bazı değişikliklerin gözlenmesi söz konusu olabilir. Bu nedenle bu araştırma öğretmenlerin branşlarına göre zamanı yönetmek için sergiledikleri davranışların sıklığında değişiklikler gözlenebileceği düşünülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi öğretmenlerinin öğretimin başlangıcında ve öğretim sürerken sınıfta gerçekleştirdikleri zaman yönetimine ilişkin davranışları belirlemektir.

2. Yöntem

Araştırmanın örneklemini Bursa ilindeki merkez üç ilçedeki ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan 120 öğretmen (40 sosyal bilimler, 40 fen bilimleri, 40 beden eğitimi spor) oluşturmuştur. U.Ü Eğitim Fakültesi öğrencilerinin uygulama dersleri için gittiklerdeki liselerde görev yapan öğretmenlere zaman yönetimi ile ilgili yapılacak bir çalışmaya katılıp katılmayacakları sorulmuş ve veriler anketi doldurmaya gönüllü olan öğretmenlerden toplanmıştır. Araştırma 2002-2003 eğitim-öğretim yılının güz semestrinde gerçekleştirilmiş ve verilerin toplanması yaklaşık olarak iki aylık bir süreyi almıştır.

Araştırmada kullanılan anket formu Özkılıç (2002) tarafından hazırlanmış ve ilköğretim öğretmenlerinin sınıfta zaman yönetimine ilişkin davranışlarını

belirlemek üzere daha önce kullanılmıştır. Anket formu üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda öğretmenlerin ders başlamadan önce gerçekleştirdikleri davranışları belirlemeye yönelik 9 cümle, ikinci kısımda öğretmenlerin öğretim sürerken gerçekleştirdikleri davranışları belirlemeye yönelik 12 cümle ve üçüncü kısımda da öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili katıldıkları etkinlikleri belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3. Bulgular

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi uygulanan ölçme aracının ilk bölümünde öğretmenlerin ders başlamadan önce yaptıkları zaman yönetimine ilişkin davranışlarını içeren maddeler yer almaktadır. Tablo 1 araştırmaya katılan sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi spor öğretmenlerinin derse başlamadan önce sergiledikleri zaman yönetimi ile ilgili davranışlara ait yüzdeleri özetlemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 65.8) ders plânlarında her etkinliğe ayrılan süreyi ayrı ayrı belirttiklerini söylemişlerdir. Alanlarına göre bakıldığında ise % 25.8 ile fen bilimleri alanındaki öğretmenlerin bu maddeye "evet" diyen diğer alanlardaki katılımcılar arasında ilk sırayı aldıkları gözlenmektedir. Tabloda görüldüğü gibi öğretmenlerin büyük bir bölümü (% 72.5) ikinci maddeye "hayır" diyerek plânlarda etkinliklere ayırdıkları süreyi belirttiklerini, ilk maddeyi destekler şekilde yinelemişlerdir. Ancak öğretmenlerin % 26.9'u plânlarında etkinliklere ayırdıkları süreyi belirtmediklerini sadece her üniteye ayırdıkları süreyi plânlarına yazdıklarını söylemişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı (% 95.9) derse başlamadan önce gerekli malzeme ve araç-gereci hazırladıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin alanlarına göre bu davranışın görülme yüzdelerinin dağılımına bakıldığında alanlar arasında büyük bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 81.7) öğrencilerin verilen görevleri yapıp yapmadıklarını ders aralarında kontrol ettiklerini belirtmiştir. Bu öğretmenler arasında beden eğitimi ve spor alanındaki (% 30) öğretmenleri, % 29.2 ile sosyal bilimler ve % 22.5 ile fen bilimleri alanındaki öğretmenler izlemektedir. Öğretmenlerin % 72.5'i ders zili çalmadan sınıfa gitmediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında ders zili çalmadan sınıfa giden öğretmenlerin oranı ise % 27.5'tir. Bunlar içinde ise beden eğitimi ve spor öğretmenleri % 17.5 ile en yüksek yüzdeye sahiptir.

Tablo 1. Öğretmenlerinin Ders Başlamadan Önceki Öğretmen Davranışları ile İlgili Maddelere Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri

Maddeler	Sosyal Bilimler		Fen Bilimleri		Beden Eğ. Spor		Toplam	
	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %
- yaptığım ders plânında her etkinliğe ayıracığım süreyi tek tek belirtirim.	20.8	12.5	25.8	7.5	19.2	14.2	65.8	34.2
- Plânlarımda etkinliklere ayıracığım süreyi belirtmem ancak her üniteye belli bir süre ayırım.	10.8	22.5	5.3	27.5	10.8	22.5	26.9	72.5
- Kullanılacak malzemeyi, araç-gereç v.b. derse başlamadan önce hazırlarım.	32.5	0.8	31.7	1.7	31.7	1.7	95.9	4.2
- Öğrencilerin verdiği görevleri yerine getirip getirmediğini ders aralarında kontrol ederim.	29.2	4.2	22.5	10.8	30	3.3	81.7	18.3
- Ders zili çalmadan önce sınıfta olurum.	3.3	30	6.7	26.7	17.5	15.8	27.5	72.5
- Öğrenciler getirmediğinde vermek üzere yedek kitap, kalem, malzeme v.b. bulundururum.	14.2	19.2	8.3	25	9.2	24.2	31.7	68.4
- Öğrenciler derse girmeden önce yapılacakları belirler tahtaya yazarım.	8.3	25	5.8	27.5	8.3	25	22.4	77.5
- Okul ile ilgili işlerimin büyük bir kısmını evde yaparım.	30	3.3	23.3	10	16.7	16.7	70	30
- Yapmak zorunda olduğum işlere göre zamanımı haftalık yada aylık olarak plânlar eve iş götürmem.	2.5	30.8	9.2	24.2	15.8	17.5	27.5	72.5

Öğretmenlerin % 68.4'ü öğrencilere verilmek üzere yedek kitap, kalem, malzeme v.b bulundurmadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilere yedek malzeme getiren öğretmenlerin oranı ise % 31.7'dir. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında sosyal bilimler öğretmenlerinin % 14.2'si bu soruya "evet" diyerek öğrenciler için yedek malzeme bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 77.5'i dersten önce yapılacakları tahtaya yazmadıklarını, % 22.4'ü ise yazdıklarını belirtmişlerdir. Tabloya bakıldığında "evet" ve "hayır" diyenlerin yüzde dağılımlarının alanlara göre büyük farklılıklar göstermediği gözlemlenmektedir. Araştırmaya katılanların % 70'i okul ile ilgili

işlerini evde yaptıklarını belirtirken, % 30'u eve iş götürmediklerini belirtmişlerdir. En çok sosyal bilimler öğretmenlerinin (% 30) eve iş götürdükleri gözlenirken beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bu maddeye "evet" ve "hayır" cevabını verme yüzdelerinin (% 16.7) aynı olduğu gözlemlenmektedir. Bir önceki maddeyi tamamlar nitelikte olan son maddeye ise öğretmenlerin % 72.5'i "hayır" diyerek işlerini haftalık ve aylık plânlara göre yapmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sadece % 27.5'i bu tür plânlara yaparak eve iş götürmediklerini belirtmişlerdir. Bu tür plânlama yapan öğretmenler içerisinde ise % 15.8 ile beden eğitimi ve spor öğretmenleri ilk sırayı almaktadır.

Ölçme aracının ikinci bölümünde, öğretmenlerin ders sürerken sergiledikleri zaman yönetimine ilişkin davranışlarını içeren maddeler yer almaktadır. Tablo 2' de araştırmaya katılan sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi spor öğretmenlerinin ders sürerken sergiledikleri öğretmen davranışları ile ilgili maddelere ait yanıtlar özetlenmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçme aracının ikinci kısmında yer alan maddelere verdiği yanıtlara göre, öğretmenlerin (% 90) çok büyük bir kısmı plânlarda etkinliklere ayırdığı süreye uyduğunu belirtirken alanlara göre öğretmenlerin verdiği yanıtlarda herhangi bir farklılık gözlenmiştir. Öğretmenlerin % 59.1'i rutin işlerle öğrencileri görevlendirmediklerini, % 40.8'i ise öğrencileri bu işlerle görevlendirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin alanlarına göre verdikleri yanıtların yüzdelerine bakıldığında ise beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin % 17.5 ile öğrencileri rutin işlerle görevlendiren öğretmenler arasında ilk sırayı aldığı gözlemlenmektedir. Katılımcı öğretmenlerin büyük bir kısmı (% 85.8) öğrencilerin dersi kesmemeleri için kurallar koyduklarını belirtmişlerdir.

Dördüncü maddeye öğretmelerin verdikleri yanıtlara göre, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 90.8) öğrenciler çalışırken kendilerinin oturduklarını belirtmişlerdir. Bu maddeye verilen yanıtların yüzde dağılımlarına bakıldığında öğretmenlerin alanlarına göre bir farklılık gözlenmemiştir. Öğretmenlerin % 38.3'ü öğrencileri masaya yada yanlarına çağırarak kontrol ettiklerini belirtirken, % 61.7'si bu maddeye "hayır" yanıtını vermiştir. Nitekim bir sonraki maddeye verilen yanıtlarda bu madde ile paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin % 88.3'ü kontrolleri dolaşırken yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu (% 90.9) bir etkinliği tamamladıktan sonra diğerine geçtiklerini ve dersin hızını (%91.7) öğrenci davranışlarına göre ayarladıklarını belirtmişlerdir. Bu maddelere öğretmenlerin verdikleri yanıtların yüzde dağılımları branşlarına göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerinin Ders Sürerken Sergiledikleri Öğretmen Davranışları İle İlgili Maddelere Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri

Maddeler	Sosyal Bilimler		Fen Bilimleri		Beden Eğ. Spor		Toplam	
	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %	Evet %	Hayır %
- Ufak tefek aksaklıkların dışında plânlarında etkinliklere ayırdığım süreye uyarım	30	3.3	30	3.3	30	3.3	90	9.9
- Yoklama yapmak, ödevleri toplamak v.b işlerle öğrencileri görevlendiririm.	12.50	20.8	10.83	22.5	17.5	15.8	40.8	59.1
- Öğrencilerin çeşitli mazeretlerle dersi kesmemeleri için kurallar koyarım.	29.17	4.2	25	8.3	31.7	1.7	85.8	14.2
- Öğrenciler çalışırken masamda yada belli bir yerde oturum.	2.5	30.8	3.3	30	3.3	30	9.1	90.8
-Bitiren veya yardıma ihtiyacı olanları masama yada yanıma çağırır kontrol eder, eksikliklerini düzeltirim.	11.7	21.7	10.8	22.5	15.8	17.5	38.3	61.7
-Bitiren veya yardıma ihtiyacı olanların yaptıklarını dolaşırken kontrol ederim.	30.8	2.5	30	3.3	27.5	5.8	88.3	11.6
- Bir etkinlik tümüyle bitmeden diğerine geçmem.	31.7	1.7	29.2	4.2	30	3.3	90.9	9.2
- Ders işlerken öğrencilerin davranışlarına bakarak dersin hızını artırır veya azaltırım	30	3.3	30	3.3	31.7	1.7	91.7	8.3
- Öğrencilere ödev, hazırlık, sınav v.b için duyurduğum sürelele mutlaka uyarım.	28.3	5	26.7	6.7	25.8	7.5	80.8	19.2
- Zaman alıcı öğretim yöntemlerini kullanmaktan kaçınırım.	20	13.3	22.5	10.8	17.5	15.8	60	39.9
- Öğrenciler kendi başlarına çalışırken sınıf defterini ve yoklama kağıdını doldururum.	10.8	22.5	9.2	24.2	9.2	24.2	29.2	70.9
- Öğrencilerin yapacağı işlere ait yazılı yönergeler hazırlar ve görebilecekleri bir yere asarım	10	23.3	10	23.3	18.3	15	38.3	61.6

Katılımcı öğretmenlerin % 80.8'i öğrencilere ödev, sınav v.b. için duyurdukları sürelele mutlaka uydıklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı (% 60) zaman alıcı yöntemlerden kaçındıklarını belirtirken bir kısmı

da (% 39.9) kaçınmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin verdiği yanıtların alanlara göre dağılımına bakıldığında zaman alıcı yöntemleri kullanmaktan kaçınan öğretmenler arasında fen bilimleri öğretmenleri (% 22.5) ilk sırayı almaktadır. Bunu sırasıyla sosyal bilimler (% 20) ve beden eğitimi spor (% 17.5) öğretmenleri izlemektedir. Öğretmenlerin % 70.9'u öğrenciler kendi başlarına çalışırken sınıf defterini ve yoklama kağıdını doldurduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda bu maddeye ilişkin büyük bir farklılık gözlenmemiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 61.6'sı öğrenciler için yazılı yönergeler hazırlamadıklarını, % 38.3'ü ise hazırladıklarını belirtmişlerdir. "Evet" diyenler içerisinde beden eğitimi ve spor öğretmenleri (% 18.3) ilk sırada yer alırken, onu % 10 ile fen bilimleri ve sosyal bilimler izlemektedir.

Anket formunun üçüncü kısmında öğretmenlerin zaman yönetimine ilişkin katıldıkları etkinlikler ile ilgili sorular yer almaktadır. Tablo 3 sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi spor öğretmenlerinin katıldıkları etkinlik türlerini özetlemektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Zaman Yönetimi İle İlgili Katıldıkları Etkinlik Türleri

Etkinlik Türü	Sosyal Bilimler F	Fen Bilimleri f	Beden Eğ. Spor f	Toplam f
Kurs	-	2	2	4
Seminer	1	1	5	7
Ders	-	-	2	2
Hizmetiçi eğitim	5	3	1	9
Konferans	1	-	-	1
Toplam	7	6	10	23

Tablo 3' de görüldüğü gibi öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili katıldıkları etkinliklerin sayısı oldukça sınırlıdır. Araştırmaya katılan 120 öğretmeninden sadece 23 tanesi böyle bir etkinliğe katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenleri branşlarına göre katılımlarına bakıldığında ise ilk sırayı beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin aldığı bunu sosyal bilimler ve fen bilimleri öğretmenlerinin izlediği görülmektedir.

Tablo 4 sosyal bilimler, fen bilimleri ve beden eğitimi spor öğretmenlerinin okudukları materyal türlerini özetlemektedir.

Tablo 4. Öğretmenleri Zaman Yönetimi İle İlgili Okudukları Materyal Türleri

Okuma Türü	Sosyal Bilimler f	Fen Bilimleri f	Beden Eğ. Spor f	Toplam f
Kitap	12	5	8	25
Sürelî yayın	5	5	6	16
Makale	5	4	5	14
Web sayfası	-	1	-	1
Kitap içinde bölüm	2	1	-	3
Toplam	24	16	20	59

Tablo 4’de görüldüğü gibi katılımcı öğretmenlerin yarıya yakını zaman yönetimi ile ilgili bir materyal okuduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili okudukları materyal türleri arasında kitaplar ilk sırayı almaktadır. Branşlarına göre bakıldığında ise zaman yönetimi ile ilgili materyal okuyanların en çok sosyal bilimler öğretmenleri arasında yer aldığı bunu sırasıyla beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ve fen bilimleri öğretmenlerinin izlediği görülmektedir

4. Tartışma

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıfta zamanın etkin yönetimi konusunda önemli sayılan davranışlar arasında yer alan ders öncesi hazırlıklar ile ilgili maddelere verdikleri yanıtlar incelendiğinde onların büyük bir kısmının bu davranışları yerine getirdiği gözlenmektedir.

Örneğin katılımcı öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu alanlarında etkinliklere ayırdıkları süreleri tek tek belirtmek, ders başlamadan önce gerekli malzemeleri hazırlamak, öğrencilere verilen görevleri ders aralarında kontrol etmek gibi zamanı etkin kullanma yönünden olumlu davranışları sergilediklerini belirtmişlerdir. Ancak yine katılımcı öğretmenler tarafından belirtilenlere göre zil çalmadan önce sınıfa gitmemek, öğrenciler için yedek malzeme bulundurmamak, tahtaya yapılacakları önceden yazmamak, eve iş götürmek, haftalık yada aylık plân yapmamak gibi zamanın etkin kullanımı tehlikeye sokacak davranışları da sergilediklerini belirtmişlerdir.

Alanlara göre, öğretmenlerin bu kısımda yer alan maddelere verdikleri tepkilerin yüzde dağılımına bakıldığında ise çok büyük farklılıkların olmadığı

ancak bazı konularda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin daha yüksek yüzdeye sahip olduğu gözlenmektedir. Örneğin bu alandaki öğretmenlerin zil çalmadan önce sınıfa gitmek, ders aralarını öğrenci görevlerini kontrol amacı ile değerlendirmek, eve iş götürmemek, haftalık veya aylık plân yapmak gibi konularda daha duyarlı davrandıkları söylenebilir. Bu durumun diğer bir nedeni olarak Beden Eğitimi ve Spor dersleri için eğitim programında ayrılan sürenin son derece sınırlı olması düşünülebilir.

Öğretmenlerin ders süresinde sergiledikleri zaman yönetimi ile ilgili davranışlara bakıldığında ise katılımcı öğretmenlerin genellikle plânlarında etkinliklere ayırdıkları süreleri uydularını, dersin bölünmemesi için kurallar koyduklarını, masalarında oturmayıp öğrencileri dolaşırken kontrol ettiklerini, bir etkinliği tümüyle bitirdiklerinde diğerine geçtiklerini, öğrencilere göre dersin hızını ayarladıklarını, ödev, sınav v.b. için verdikleri süreye uydularını belirtmişlerdir. Bunların sınıfta zamanı etkin kullanmak için sergilenmesi gereken davranışlar olduğu bilinmektedir (Demirel, 2002; Başar, 2001). Ayrıca bu davranışların sergilenmesi açısından öğretmenlerin verdikleri yanıtların yüzde dağılımları arasında alanlara göre farklılık gözlenmemektedir. Ancak öğretmenlerin büyük bir kısmı zaman alıcı öğretim yöntemlerini kullanmaktan kaçınmaktadır.

Bilindiği gibi, zaman yöntem seçiminde dikkat edilmesi gereken tek kriter değildir (Ataman ve Diğerleri, 2003; Küçükahmet, 2003). Amaç, öğrenci ihtiyaçları, içerik gibi unsurlar yöntem seçiminde son derece önemlidir. Öğretmenlerin bu maddeye verdiği cevapların alanlara göre yüzde dağılımına bakıldığında Fen Bilimleri öğretmenlerinin zaman alıcı yöntemleri kullanmaktan kaçınmalarının bir nedeninin de öğrencileri ÖSYM sınavına hazırlama gereksesi olduğu düşünülebilir. Şayet etkin zaman yönetimi için ders öncesi hazırlıklar yerine getirilecek olursa farklı yöntemleri kullanabilmek için gereken zamanında bir kısmı sağlanmış olacaktır.

Bunlara ilave olarak öğretmenlerin çoğunluğu, öğrenciler için yazılı yönergeler hazırlamadıklarını, sınıf defteri v.b. öğrenciler çalışırken doldurmadıklarını, öğrencilere rutin işlerin yapılışında sorumluluk vermediklerini belirtmişlerdir. Bunlar sınıfta zamanın etkin kullanımını olumsuz yönde etkileyebilecek davranışlar arasında yer almaktadır. Örneğin; öğretmenin rutin işlere zaman ayırması demek öğrenme-öğretme etkinliklerine ayrılacak sürenin azalması, dolayısı ile öğrenciler için daha az öğrenme fırsatının yaratılması anlamına gelmektedir.

Bu maddeler ile ilgili olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtların alanlara göre yüzde dağılımlarına bakıldığında, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin diğer alan öğretmenlerine göre öğrencilere rutin işlerde daha çok sorumluluk

verdiklerini ve daha çok yönerge hazırladıklarını söylemek mümkündür. Sosyal Bilimler öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha az yönerge hazırladığı ve Fen Bilimleri öğretmenlerinin öğrencilere daha az sorumluluk verdiği söylenebilir.

Elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmenlerin çok azı zaman yönetimi ile ilgili bir etkinliğe katıldığını belirtmiştir. Bu konu ile ilgili etkinliğe katılan öğretmenler arasında Beden Eğitimi ve Spor alanındakiler ilk sırayı almaktadır. Onları, sırasıyla sosyal ve fen bilimleri öğretmenleri izlemektedir. MEB Hizmetiçi Eğitim Dairesinin hazırladığı hizmetiçi eğitim plânları incelendiğinde (MEB, 2003; MEB 2004) öğretmenlere yönelik hazırlanan kurs ve seminerler içerisinde “Zaman Yönetimi” konusunun ayrı bir başlık veya seminer konusu olarak ele alınmadığı gözlenmektedir. Hizmetiçi eğitim plânlarında yer alan “Toplantı ve Zaman Yönetimi ” konulu seminer ise sadece merkez teşkilatında görevli şube müdürleri, şef ve eğitim uzmanlarına yönelik olarak hazırlanmıştır. Hizmetiçi Eğitim Dairesinin hazırladığı öğretmenlere yönelik seminer konularından birisi de “Sınıf Yönetimidir”. Zaman yönetimi konusu ancak bu seminerler içerisinde bir başlık olarak ele alınabilmektedir (MEB, 2003; MEB, 2004). Nitekim araştırmaya katılan 120 öğretmenden sadece dokuz kişi bu konuyu hizmetiçi eğitim seminerlerinde gördüklerini belirtmişlerdir. Bunların dışında, öğretmenlerin konu ile ilgili kurs, seminer ve konferanslara kendi çabaları ile katıldıkları söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre katılımcı öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili okudukları materyaller arasında kitaplar ilk sırayı almaktadır. Branşlarına göre bakıldığında ise zaman yönetimi ile ilgili en çok sosyal bilimler öğretmenlerinin konu ile ilgili materyal okudukları gözlenmektedir. Bu sonucun, sosyal bilimler öğretmenlerinin kültür ağırlıklı dersleri vermelerinden ve bu bağlamda okuma alışkanlıklarının daha geniş bir alana yayılmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda düzenlenen hizmetiçi eğitim programlarında öğretmenlerin zaman yönetimi ile ilgili bilgi ve becerilerini geliştirecek seminer ve kurslara yer verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksüt, M. (2002). Dersle İlgili Sure Kullanımı, **Sınıf Yönetimi**, Ed. Kaya, Z., Pegem Yay., Ankara.
- Allan, J. (1999). **Zaman Yönetimi**. Çev: M. Zaman, Hayat Yay. İstanbul.

- Anderson, L, W. (1989). **The Effective Teacher Study Guides and Readings**. Mc Graw-Hill Book Company.
- Ataman, A., Efil, İ. ve Diğerleri. (2003). **Sınıf Yönetimi**. Ed. Küçükahmet, L., Nobel Yay., Ankara.
- Başar, H. (2001). **Sınıf Yönetimi**. Pegem Yay. Ankara.
- Çelik, V. (2003). **Sınıf Yönetimi**. Nobel Yay., Ankara.
- Demirel, Ö. (2002) **Öğretme Sanatı**. Pegem Yay., Ankara.
- Erdoğan, İ. (2000). **Sınıf Yönetimi**. Sistem Yay. İstanbul.
- Garratt, S. (1994). **Manage Your Time**. Harper Collins Publishers.
- Gürsel, M., Çetin, Ö, M ve Diğerleri. (2004). **Sınıf Yönetimi**. Eğitim Yay., Konya.
- Johns, T. (1993). **Perfect Time Management**. Arrow Business Books.
- Küçükahmet, L. (2003). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Nobel Yay., Ankara.
- MEB.(2003). Hizmetiçi Eğitim Planı. MEB. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi.
- MEB.(2004). Hizmetiçi Eğitim Planı. MEB. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi.
- National Education Commission (1994). **Prisoners of Time**. Report of National Education Commission, U.S Government Printing Office, Washington.
- Özkılıç, R. (2000). Sınıfta Zaman Yönetimi. **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ed. Küçükahmet, L. Nobel Yay., Ankara
- Özkılıç, R. (2002). **Behaviours of Primary School Teachers Related to Time Management at Classroom**. Changing Times and Changing Needs. I. Uluslar arası Eğitim Konferansında Bildiri, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimagosa.
- Saraç, L., Kirazcı, S., Çiçek, Ş., İnce, M. L. (1996). **Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınıf ve Zaman Yönetimi Davranışlarının Analizi**. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor III. Ulusal Sempozyumu, Ankara.
- Savage, T, V. (1991). **Teaching Self -Control Through Management and Discipline**. Allyn and Bacon.
- Weinstein, C, S. (1996). Secondary Classroom Management, McGraw-Hill Book Company.